

Primorskem, da, celo na Kranjskem očitno kratijo pravice do šol, bi morala imeti naša šolska družba na milijone, da bi ustanovila šole povsod tam, kjer jih je Slovencem treba! Zato nam seveda ni obupati, ampak krepko delati, da sebe povzdignemo in izsilimo od vlade svoje pravice. — V Celovcu so imeli tudi veliko slavnost za „Schulverein“. Tam so hujskali proti Slovencem. Sad se je takoj pokazal. Čeravno ni Nemcev nihče izzival in je „Družba sv. Mohorja“, ki ima tam svojo tiskarno, zelo pohlevna, so ji vendar ponoči razbili vse, kar se je dalo pobiti s kamenjem.

Kranjski deželni zbor. Vlada je prekinila zasedanje državnega zbora in sklicala več deželnih zborov. Češki deželni zbor, ki vsled obstrukcije Nemcev delj časa ni mogel delovati, sedaj zopet zboruje. Kranjskega deželnega zbora vlada ni sklicala, čeravno ima rešiti mnogo prevažnih vprašanj. Obstrukcija klerikalcev je kriva, da naš deželni odbor ne more delovati. Klerikalci sami vejo in tudi priznavajo, da je s tem oškodovana cela dežela, tolažijo in izgovarjajo pa se s tem, da s svojega stališča upajo, koliko boljše bo takrat, ko sami dosežejo svoje namene, ki jih hočejo doseči s silo. Da vlada sedaj, ko je bil čas primeren, ni sklicala deželnega zbora niti poskusila, da ga oživi, kaže, da je prav vse jedno, ali imamo Kranjci delaven deželni zbor ali ne. In to naj bi oni klerikalci, ki imajo še kaj razuma in dobre volje, trezno premislili. Vsakdo ima pravico rabiti, da doseže svoj namen, katera-koli poštena sredstva, makar tudi obstrukcijo. Pameten človek pa rabi sredstvo le, če je

verjetno, da ž njim kaj doseže. Vladi je vse jedno ali deluje kranjski deželni zbor, ali imamo Slovenci kako delavno zastopstvo, ali Slovenci napredujemo ali ne. To je seveda sramotno za vlado, a pamet velevala, da se ne rabi sredstev, ki ne izdajo nič, ampak le delajo škodo. Seveda treba poleg pameti tudi poštenosti. Dr. Krek in dr. Šušteršič bosta sicer osramočena, ker sta tako slabo vodila svojo vojsko, a poštenost velevala, da se umakneta brez ozira na to, ali je njihova osebnica ponižana, da se ne bo še dalje delala škoda naši deželi in najbolj slovenskemu kmetu.

V državnem zboru so razpravljali o italijanskem vseučilišču. Italijani so imeli za dijake, ki se uče prava, že oddelek visoke šole (juridичno fakulteto) in sicer v Inomostu na Tirolskem. Nemški prebivalci tega mesta pa niso hoteli trpeti italijanskih dijakov, ampak lani so se nekega dne zbrale velikanske množice Nemcev, ki so napadli italijansko visoko šolo in vse razdejali. Surova sila Nemcev je Italijane spravila ob šolo, vlada se Nemcem ni upala protiviti in sklenila prenesti juridično fakulteto iz Inomosta v Rovereto na južnem Tirolskem. Ta njena predloga se je sedaj oddala proračunskemu odseku. Italijani pa nemarajo iti v Rovereto, ampak zahtevajo zase vseučilišče v Trstu. Temu nasprotuje vlada, ker se boji, da bi vseučilišče v Trstu bilo zalega iridente t. j. onih, ki bi radi vse Primorje spravili pod italijanskega kralja. Ne glede na Avstrijo pa smo proti temu i mi Slovenci, ker je Trst na slovenski zemlji in naj so se tudi vanj zalegli Italijani. Tudi Slovenci so se oglasili v državnem zboru. Stotine

Listek.

Narodne šege in navade starih Vipavcev.

Priobčil Ciril Premrl.

(Dalje).

V cerkev so se navadno peljali ali jahali in sicer večinoma tako, da sta jahala ženin in nevesta na enem konju, starešina in teta na enem, „druga“ z „družicama“, ostali svatje pa posamič.

Nevesta je imela s seboj postarno, modro ženico, takoimenovano „kločo“. Ta je morala paziti, da je bilo z nevesto vse v redu. Kedar je vzel duhovnik pred altarjem prstane v roke, tedaj mu je morala dati nevesta žepno ruto; če se je pa sramovala in rekla, da je nima, mu jo je morala dati kloča. Ravnotako je morala paziti kloča na nevesto pri kosilu, da se je lepo in spodobno obnašala. Opomniti jo je morala posebno, če bi preveč jedla in pila ali če bi se prepusto držala. Po kosilu je prenehal ta njen posel.

Iz cerkve so šli k nevestinim starišem, tam kosili in večerjali. Kot zadnjo jed pri večerji so prinesli „presenc“, ponekod „pogačo“ ali „kolač“. Zadnjega so

naredili tako. Spekli so velik kolač iz najboljše pšenične moke, težak okrog 20 funtov ali tudi kaj več ali manj, kakor so se hoteli postaviti. Nekateri so primešali med moko tudi jajca. Na vrhu so bili narejeni različni okraski iz testa, med njimi pa je bilo narejenih toliko jamic, kolikor je bilo svatov. V vsako jamico je dal vsak svat toliko denarja, kolikor je hotel. Pobiralo se je tako, da ni mogel nihče vedeti, koliko je kdo drugi dal. Jeden je dal sold, drugi groš, tretji tolar itd., vsak je skušal, da bi dal največ. Včasih se je primerilo, da se je nabralo v pogači do 60, včasih pa tudi le po 5 goldinarjev, kakor so bili svatje bolj bogati ali bolj revni. Ko so deli vsak nekaj v kolač, je preštel „drug“ ves denar, kar se ga je nabralo. Kdor je dal največ, tisti je dobil pogačo in denar. Pridržati pa ga ni smel zase, ampak ga moral podariti nevesti. Če je bil izmed njenih ljudi, ji je podaril tudi kolač, če pa je bil izmed ženinovih svatov, ga je pridržal zase, privezal na visok kol in ga tako nesel, ko so peljali nevesto na ženinov dom. Vedno pa je bila velika čast, dobiti pogačo, čeprav se je moralo dati denar nevesti.

„Presenc“ so naredili tako-le. Napravili so tenko pločo iz testa, široko v premeru okrog poldrúgega čevlja. Nato so ubili mnogo jajc v zriban sir in to

naših dijakov mora študirati v tujini, ki ima od njih dobiček. Slovenci potrebujemo učilišče, kjer se bodo v domačem jeziku in duhu vzgajali slovenski uradniki in profesorji. Zato zahtevamo slovensko vseučilišče v Ljubljani.

V Pragi je obhajala stranka čeških kmetov desetletnico. Ob času svojega obstanka je mnogo storila, da se je češki kmet probudil in osamosvojil. Kmet ima svoje posebne potrebe in želje, zato ima svojo politiko in svojo stranko. Češka agrarna stranka ima v državnem in deželnih zborih zastopnike. Ob enem se je v Pragi vršila velika gospodarska razstava. Na slavnostnem shodu češke agrarne stranke je prišlo do ostrega spopada s klerikalci iz Moravske, ki se tudi štejejo med kmetske stranke. „Prijatelji kmeta“ so le zato, da ga nase privežejo, a češki kmeti vejo prav dobro, da kmet, ki hoče napredovati, ne more in ne sme podpirati klerikalne stranke.

Na Ogerskem ljudje že 5 mesecev ne plačujejo direktnih davkov državi, ker državni zbor ni odobril proračuna. Večina zbornice se s kraljem ne more sporazumeti in noče prevzeti vlade, ako cesar ne dovoli, da se bo v ogerski armadi ukazovalo in uradovalo v madjarskem jeziku. Zdaj so se pogajanja zopet začela.

Rusko-japonska vojna.

Na suhem sta se jeli sovražni armadi zopet gibati. Najvažnejši dogodek bo v kratkem operacija japonske armade proti Vladivostoku. Šesta japonska armada že

prodira proti severu. Poveljnik je general Hasegava. Rusi so jim poslali nasproti šest polkov pehote in nekaj topničarstva. Prišlo je do majhnih spopadkov. Glavna ruska armada se je razprostrela 52 kilometrov nad Kaiyuanom 42 kilometrov široko čez železnično progo in se močno utrdila. Naravna lega je za Ruse zelo ugodna. Novodošlih čet iz Rusije približno 60 tisoč. Sploh vlada v ruski armadi nov duh, odkar je prevzel Linevič vrhovno poveljstvo. Zelo ljudomil je in pravi oče vojakom. Pravijo, da pozna vsakega, katerega je enkrat videl in ko jaha skozi tabor v spremstvu svojih generalov, ga vse navdušeno pozdravlja. Vedno se ustavi in nagovori sedaj tega sedaj onega vojaka.

Japonci so baje mandžursko železnico, katero so Rusi razdejali, do Tielina zopet popravili in postavili začasne mostove. Japonska armada se bo najbrž koncentrirala nasproti desnemu ruskemu krilu pri Tuntsiaku.

In kaj je z operacijami na morju? Admiral Roždestvenski, ki je tako srečno pripeljal svoje ladje na vojno pozorišče, je baje bolan. Pripisujejo mu vse mogoče bolezni. Japoncem bi bilo seveda ljubo, ko bi izginil ta mož, ki je dokazal svojo veliko strategično nadarjenost, z vojnega pozorišča. Nadomestil ga bo, kot pišejo, admiral Birilev. Tretje brodovje pod poveljstvom Nebogatovim se je združilo z brodovjem Roždestvenskija. Verjetno je, da bode sedaj nadaljevalo svojo pot proti Vladivostoku. Kapitan angleškega parnika „Arabia“ pa pripoveduje, da je rusko brodovje že v nedeljo srečal v Bašijskem prelivu, ki vodi iz Kitajskega morja v Tihi ocean. Tudi se poroča, da so se prevozne ladje,

razmazali čez testo. Nato je prišla zopet ploča iz testa in zopet jajca tako dolgo, da je bila cela stvar skoro čevelj visoka. Na vrhu so naredili okraskov iz testa. Tako kolač kakor pogačo je morala napraviti in speči „družica“.

Po večerji so peljali nevesto na ženinov dom, kjer se je dalje pirovalo. Drugega dne pri večerji so prinesli na mizo zopet posebno jed, takojmenovan „konfekt“ ali „markuco“. To so bile posebne vrste koreninice, ki se jih je izvotlilo, napolnilo s kako drugo sladko stvarjo in skuhalo. Od te „markuce“ je morala snesti nevesta dva, ženin tri kose. Po nekaterih krajih se je prineslo namesto „konfekta“ „bob“ na mizo. Tega je morala snesti nevesta dve, ženin pa tri žlice.

Ko so pripeljali nevesto do ženinove hiše, sta potegnili „druga“ sablje iz nožnic in sta jih držala navskriž čez vrata. Tako so morali iti svatje pod sabljami skozi vrata. Ko pa je hotela iti skozi nevesta, ki je bila zadnja, sta potegnili sablji nižje, ji tako zabranila vstop in je nista pustila vrniti, dokler jima ni česa podarila, kakega robca, pisanega traka ali kaj sličnega. Če pa ni hotela ničesar dati, se je moral ženin zanjo pogoditi in jima dati eno staro krono. Velika sramota pa bi bila za druga, če bi se jima

zmuznila nevesta skozi vrata. Tedaj jima tudi ni smela ničesar dati.

Kakor hitro je prišla nevesta v hišo, ji je dal jeden izmed svatov stol, na katerega se je vsedla, drugi pa ji je posadil na kolena majhnega fantiča, ki so mu rekli „kolenček“. Temu je dala nevesta jabolko, v katero je bilo zataknjenih več soldov, v sredi pa groš ali kak večji denar.

Nevesta je imela na glavi „šapel“ ali venec, ki ga je morala nositi tri dni in ki ga ni smela odložiti niti ponoči. Ko je šel ženin prvi večer k nevesti spat, ji je dal mesto blazine svoje hlače za zglavje. Še bolj čudno navado so imeli Kraševci, kjer se je vlegel ženin prvi večer v hlačah v posteljo. Zjutraj so prinesli svatje mladima zakonskima „šmarna“, ki sta ga morala oba še v postelji jesti. To je bilo pač bolj uljudno in lepo kot na Krasu, kjer so prinesli nevesti zjutraj v sobo svinjsko korito, čez katero se je morala nekaj časa držati. Ugibati, kaj da bi vse to pomenilo, ni niti lahko, niti hvaležna naloga, zato gremo naprej.

Da ni manjkalo plesa pri nobeni svatbi, ni potrebno posebej naglašati, kakor tudi ne, da je trajala „ohcet“ po več dni, dokler se niso svatje počasi preobjedli in prenapili, naveličali in odšli. (Dalje prih.)